

ПРАВИЛНИК

О ОПШТИМ СТАНДАРДИМА ПОСТИГНУЋА ЗА ОСНОВНО ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ

("Сл. гласник РС", бр. 50/2013)

Члан 1

Овим правилником утврђују се општи стандарди постигнућа за основно образовање одраслих.

Члан 2

Општи стандарди постигнућа за основно образовање одраслих одштампани су уз овај правилник и чине његов саставни део.

Члан 3

Општи стандарди постигнућа за основно образовање одраслих примењују се почев од школске 2013/2014. године.

Члан 4

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије".

OPŠTI STANDARDI POSTIGNUĆA ZA OSNOVNO OBRAZOVANJE ODRASLIH

SRPSKI JEZIK - PRVI CIKLUS

Opšti standardi postignuća - obrazovni standardi za kraj prvog ciklusa funkcionalnog obaveznog obrazovanja odraslih za predmet Srpski jezik sadrže standarde postignuća za oblasti: Govorna kultura, Veština čitanja i razumevanje pročitanoг, Pisano izražavanje, Gramatika i leksikologija i Književnost. U okviru svake oblasti opisani su zahtevi na osnovnom i naprednom nivou, osim u oblasti Govorna kultura.

Opšta predmetna kompetencija

Na kraju prvog ciklusa obrazovanja i izučavanja predmeta Srpski jezik, polaznik/polaznica ima elementarna знања о језику и књижевности; функционално користи српски језик у основној усменој и писаној комуникацији у складу са језичком нормом ради учешћа у друштвеном животу, на послу и ради личног усавршавања.

1. Oblast GOVORNA KULTURA¹

O1.SJ.0.1.1. Govori jasno i tečno poštujući književnojezičku normu.

O1.SJ.0.1.2. Koristi osnovna načela vođenja razgovora: ume da započne razgovor, učestvuje u njemu i okonča ga na primeren način; pažljivo sluša svoje sagovornike.

O1.SJ.0.1.3. Samostalno (svojim rečima) opisuje i priča na zadatu temu; drži se teme, strukturira kazivanje (uvodni, središnji i završni deo kazivanja) dobro raspoređujući osnovnu informaciju i dodatne informacije.

O1.SJ.0.1.4. Iznosi svoje mišljenje (npr. u vezi sa tekstom iz medija, nekim događajem i sl.) i ume u kratkim crtama da obrazloži neku svoju ideju i da odbrani svoju tvrdnju ili stav.

---

¹ Standardi u ovoj oblasti nisu raspoređeni po nivoima.

Osnovni nivo

Na **osnovnom nivou** polaznik/polaznica:

- čita preporučeni² književnoumetnički i neumetnički tekst³ sa razumevaњem osnovnog sadržaja;
- piše kraće, potpune rečenice; koristi reči i izraze koji se upotrebljavaju u svakodnevnoj komunikaciji i pravilno ih upotrebljava;
- prepoznaje vrste reči; razume pojam rečenice i prepoznaje rečenice prema komunikativnoj funkciji.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume na **osnovnom nivou**,

---

²Nastavnici biraju i preporučuju polaznicima književnoumetnička dela i neumetničke tekstove u skladu sa principom individualizacije nastave (u praksi nema obavezne i izborne lektire).

³Pod neumetničkim tekstovima podrazumevaju se tekstovi iz nauke o jeziku i nauke o književnosti, naučnopopularni tekstovi iz ovih oblasti i, po potrebi, tekstovi iz medija i drugih izvora pogodni za obradu gradiva iz predmeta Srpski jezik.

2. Oblast VEŠTINA ČITAЊA I RAZUMEVAЊE PROČITANOG

O1.SJ.1.2.1. Čita tekstove štampane ćirilicom i latinicom.

O1.SJ.1.2.2. Razume doslovno značenje teksta.

O1.SJ.1.2.3. Odgovara na jednostavna pitaња u vezi sa tekstom, pronalazi informacije eksplicitno iskazane u jednoj rečenici, pasusu, ili u jednostavnoj tabeli (ko, šta, gde, kada, koliko i sl.).

O1.SJ.1.2.4. Poznaje i koristi osnovne delove teksta i knjige (ime autora, naslov, poglavља, pasuse i sadržaj).

O1.SJ.1.2.5. Procenjuje sadržaj teksta na osnovu zadatog kriterijuma: da li mu se dopada, da li mu je zanimljiv; da li postoji sličnost između likova i situacija iz teksta i osoba i situacija koje su mu poznate; izdvaja reči koje su mu nepoznate kao i nejasne delove teksta.

O1.SJ.1.2.6. Unosi se u svet književnoumetničkog teksta i sagledava ga na doživljajni način.

3. Oblast PISANO IZRAŽAVANJE

O1.SJ.1.3.1. Piše štampanim slovima ćirilice i latinice dajući prednost ćirilici.

O1.SJ.1.3.2. Počinje rečenicu velikim slovom, završava je odgovarajućim interpunkcijskim znakom.

O1.SJ.1.3.3. Upotrebljava veliko slovo prilikom pisanja ličnih imena, naziva mesta (jednočlanih) i naziva škole.

O1.SJ.1.3.4. Koristi reči i izraze koji se upotrebljavaju u svakodnevnoj komunikaciji (u kući, školi, na poslu i sl.) i pravilno ih upotrebljava.

O1.SJ.1.3.5. Piše kratkim, potpunim rečenicama jednostavne strukture.

O1.SJ.1.3.6. Piše poruku i kratku belešku.

4. Oblast GRAMATIKA I LEKSIKOLOGIJA

O1.SJ.1.4.1. Prepoznaje vrste reči (imenice, zamenice, prideve, brojeve i glagole).

O1.SJ.1.4.2. Pozna je značenja reči i frazeologizama koji se upotrebljavaju u svakodnevnoj komunikaciji (npr. u kući, u školi, na poslu).

O1.SJ.1.4.3. Razume pojam rečenice; prepoznaje vrste rečenica prema komunikativnoj funkciji (obaveštajne, upitne i zapovedne) i po potvrdnosti/odričnosti (potvrdne i odrične).

5. Oblast KNJIŽEVNOST

O1.SJ.1.5.1. Razlikuje prozni tekst od teksta u stihu.

O1.SJ.1.5.2. Pravi razliku između izmišljenog i dokumentarnog sadržaja.

O1.SJ.1.5.3. Određuje glavni događaj i likove (koji su nosioci radnje) u kraćem književnoumetničkom tekstu.

O1.SJ.1.5.4. Određuje vreme i mesto radnje u kraćem književnoumetničkom tekstu.

Napredni nivo

Na **naprednom nivou** polaznik/polaznica:

- čita, analizira i vrednuje informacije sadržane u kraćem tekstu;
- piše kratak, jednostavan tekst koristeći leksički fond šireg obima;

- ima elementarna znanja o oblicima reči i vremenu radnje u rečenici;
- tumači preporučene književnoumetničke tekstove.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume na **naprednom nivou**.

2. Oblast VEŠTINA ČITANJA I RAZUMEVANJE PROČITANOG

O1.SJ.2.2.1. Izvodi jednostavne zaključke u vezi sa tekstom, analizirajući i objedinjujući informacije iskazane u različitim delovima teksta (u različitim rečenicama, pasusima, stolcima i tabelama).

O1.SJ.2.2.2. Razdvaja bitne od nebitnih informacija u tekstu; određuje sled događaja u tekstu.

O1.SJ.2.2.3. Određuje osnovni smisao teksta i namenu neumetničkog teksta.

O1.SJ.2.2.4. Prepoznaje figurativno značenje u tekstu.

O1.SJ.2.2.5. Iznosi doživljaje i svoj stav o sadržaju književnoumetničkog teksta i obrazlaže zašto mu se dopada/ne dopada, zbog čega mu je zanimljiv/nezanimljiv; da li se slaže/ne slaže sa postupcima likova.

3. Oblast PISANO IZRAŽAVANJE

O1.SJ.2.3.1. Upotrebljava veliko slovo prilikom pisanja imena država i mesta i njihovih stanovnika, naziva ulica i institucija; koristi navodnike pri navođenju tuđih reči; pravilno piše rečcu *li* i rečcu *ne*; upotrebljava zapetu pri nabrajanju.

O1.SJ.2.3.2. Koristi leksički fond šireg obima (reči i izraze).

O1.SJ.2.3.3. Ume da popuni jednostavan obrazac sa osnovnim podacima o sebi (ime, prezime, ime roditelja, godina rođenja, adresa, telefon; škola, razred, odećenje).

O1.SJ.2.3.4. Piše kratak jednostavan tekst (npr. na osnovu svog iskustva); čestitku, pozivnicu i razglednicu; svoju biografiju i podnesak.

4. Oblast GRAMATIKA I LEKSIKOLOGIJA

O1.SJ.2.4.1. Zna šta je književni jezik; zna kojim se književnim jezikom služi.

O1.SJ.2.4.2. Prepoznaje gramatičke kategorije promenljivih reči (rod i broj zajedničkih imenica).

O1.SJ.2.4.3. Razume koje je vreme iskazano glagolskim oblikom.

O1.SJ.2.4.4. Prepoznaje subjekat i glagolski predikat.

O1.SJ.2.4.5. Određuje vrste rečenica prema komunikativnoj funkciji (obaveštajne, upitne, uzvične i zapovedne) i po potvrdnosti/odričnosti (potvrdne i odrične).

O1.SJ.2.4.6. Pozna značenje reči i frazeologizama koji se javljaju u školskim tekstovima (u udžbenicima, lektiri) i pravilno ih upotrebljava.

O1.SJ.2.4.7. Shvata značaj bogaćenja leksičkog fonda.

5. Oblast KЊIŽEVNOST

O1.SJ.2.5.1. Razlikuje lirsku od epske pesme.

O1.SJ.2.5.2. Razlikuje pripovedaње od opisivaња i dijaloga.

O1.SJ.2.5.3. Tumači kraći, narativni kњiževnoumetnički tekst: predviđa daљи tok radње, objašnjava rasplet, uočava međusobnu povezanost događaja, na osnovu postupaka junaka zaključuje o њihovim osobinama, osećanjima, namerama i sl.

O1.SJ.2.5.4. Tumači ideje u (preporučenom) kњiževnoumetničkom tekstu.

ENGLISKI JEZIK - PRVI CIKLUS

Opšta predmetna kompetencija

Polaznik/polaznica vlada jezičkim veštinama na elementarnom nivou i koristi engleski jezik za zadovoljavanje ličnih potreba ili interesovanja u svakodnevnim životnim situacijama.

Osnovni nivo

Na **osnovnom nivou** polaznik/polaznica razume ograničen broj pojedinačnih reči o bliskim temama u kraćem, jednostavnom tekstu koji sluša ili čita, uz mogućnost ponavljanja ili objašnjenja. Govori malo, uglavnom koristi pojedinačne reči, pravi pauze i potrebna mu/joj je pomoć sagovornika. Posедуje elementarnu i ograničenu sposobnost pisanja.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume na **osnovnom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast SLUŠANJE

O1. EJ.1.1.1. Prepoznaje osnovni smisao jednostavnih i kratkih iskaza ukoliko se izgovaraju polako i razgovetno (pozdravljanje, izvinjenje, zahvaljivanje i sl.).

O1.EJ.1.1.2. Razume lična pitanja koja se polako saopštavaju i brižljivo formulišu.

O1.EJ.1.1.3. Razume jednostavna i kratka uputstva koja prati vizuelna pomoć (slike, pokret).

2. Oblast ČITANJE

O1.EJ.1.2.1. Razume kratka i jednostavna pisana uputstva (1-3 reči) poruke i natpise (ako sadrže slike).

O1.EJ.1.2.2. Identifikuje konkretne detalje u jednostavnim rečenicama ili veoma kratkim tekstovima u kojima prevladaju internacionalni termini ili reči u svakodnevnoj upotrebi (uz ponavljanje čitanja, ako je potrebno).

3. Oblast PISAЊE

O1.EJ.1.3.1. Piše lične podatke (ime, prezime, adresa, broj telefona) u jednostavnim formularima ili kratkom tekstu sa prazninama.

O1.EJ.1.3.2. Prepisuje brojeve, slova, reči, jednostavne izraze.

4. Oblast GOVOR

O1.EJ.1.4.1. Predstavља sebe i navodi osnovne lične podatke.

O1.EJ.1.4.2. Pozdravlja zahvaljuje se i izvinjava.

O1.EJ.1.4.3. Pokazuje razumevanje ili nerazumevanje sagovornika na verbalni ili neverbalni način (npr. potvrđuje i negira, pokazuje predmete ili pravac).

O1.EJ.1.4.4. Imenuje stvari iz svog okruženja.

Napredni nivo

Na **naprednom nivou** polaznik/polaznica shvata osnovni smisao kraćeg razgovetnog govora ili pisanog teksta o svakodnevnim temama. U stanju je da jednostavnim rečima iskaže svoje potrebe ili osećanja. Posедуje ograničenu sposobnost pisaња.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume na **naprednom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast SLUŠAЊE

O1.EJ.2.1.1. Razume jednostavna pitaња o bliskim temama ili kraća uputstva koja se polako saopštavaju i brižljivo formulišu.

O1.EJ.2.1.2. Prepoznaje osnovni smisao ili konkretne detaље (npr. imena, brojeve, boje, veličinu) u tekstu ili razgovoru koji sluša, ukoliko se govori polako i razgovetno.

2. Oblast ČITAЊE

O1.EJ.2.2.1. Shvata osnovni smisao i izdvaja traženu informaciju iz kraćeg, jednostavnog teksta koji govori o ljudima, stvarima, svakodnevnim aktivnostima i sl.

3. Oblast PISAЊE

O1.EJ.2.3.1. Prepisuje/piše potrebne informacije (reči, rečenice, brojeve, datume).

O1.EJ.2.3.2. Piše kratke odgovore na jednostavna pisana pitaња.

4. Oblast GOVOR

O1.EJ.2.4.1. Ume da iskaže svoje potrebe, doradaње ili nedoradaње.

O1.EJ.2.4.2. Traži pomoć ili ukazuje na problem u komunikaciji (npr. traži da se nešto ponovi ili pojasni).

O1.EJ.2.4.3. Imenuje i daje kratak opis stvari iz svog okruženja (boja, veličina, broj).

DIGITALNA PISMENOST - PRVI CIKLUS

Opšta predmetna kompetencija

Polaznik/polaznica samostalno koristi računar na elementarnom nivou, tako što obavlja jednostavne operacije, pokreće željenu aplikaciju, ume da pronađe informaciju koja mu/joj je potrebna, da obavi osnovna podešavanja radnog okruženja, da unese, jednostavno uredi i odštampa tekst i da komunicira sa drugim korisnicima preko interneta. Stečenu elementarnu digitalnu pismenost, pored korišćenja računara, primenjuje i prilikom upotrebe mobilnog telefona, digitalnog foto-aparata i drugih elektronskih uređaja koji su u svakodnevnoj upotrebi.

Osnovni nivo

Na **osnovnom nivou** polaznik/polaznica ume da koristi računar za jednostavne svakodnevne operacije, ume da pokrene željenu aplikaciju ili da pronađe određenu informaciju koja mu/joj je potrebna.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna, ume i može na **osnovnom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast OPERATIVNI SISTEM

O1.DP.1.1.1. Ume da uključi računar, da se prijavi na sistem i da bezbedno isključi računar.

O1.DP.1.1.2. Pokreće aplikaciju i otvara folder sa podrazumevane lokacije.

O1.DP.1.1.3. Koristi alatke za prikaz i zatvaranje prozora.

O1.DP.1.1.4. Otvara i čuva dokument na podrazumevanoj lokaciji.

2. Oblast KOMUNIKACIJA

O1.DP.1.2.1. Pronalazi informaciju na osnovu ključne reči.

O1.DP.1.2.2. Pristupa unapred kreiranom nalogu elektronske pošte i čita i šalje poruku.

3. Oblast KREIRANJE PODATAKA

O1.DP.1.3.1. Unosi tekst i kreće se kroz njega.

Napredni nivo

Na **naprednom nivou** polaznik/polaznica ume da koristi računar za jednostavne svakodnevne operacije, i savladao/-la je osnovna podešavanja radnog okruženja i programa za unos teksta.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume da uradi na **naprednom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast OPERATIVNI SISTEM

O1.DP.2.1.1. Kreira folder i imenuje ga.

O1.DP.2.1.2. Meња veličinu prozora i premešta prozore.

O1.DP.2.1.3. Čuva dokument na željenoj lokaciji.

3. Oblast KREIRAЊE PODATAKA

O1.DP 2.3.1. Podešava veličinu, boju i oblik slova i koristi alat za poravnaње teksta.

MATEMATIKA - PRVI CIKLUS

Opšta predmetna kompetencija

Polaznik/polaznica u svakodnevним situacijama analizira probleme i koristi matematičke modele za donošenje odluka i rešavaње problema. Radi rešavaња različitih problema koristi matematičke simbole, oznake i računске operacije, primeњуje formule za izračunavaње geometrijskih objekata u okruženju i koristi osnovne mere za površinu, dužinu, zapreminu, masu i vreme.

Osnovni nivo

Na **osnovnom nivou** polaznik/polaznica je ovladao/-la brojevima i osnovnim računskim operacijama i može bez poteškoća da ih koristi u svakodnevnom životu. Polaznik/polaznica koristi odgovarajuće mere da odredi dužinu, površinu i zapreminu tečnosti.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume da uradi na **osnovnom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast PRIRODNI BROJEVI

O1.MA.1.1.1. Čita i zapisuje dati broj i upoređuje brojeve po veličini.

O1.MA.1.1.2. Računa vrednost brojevnog izraza sa operacijama istog prioriteta u jednostavnim realnim situacijama (sa i bez kalkulatora).

O1.MA.1.1.3. Određuje nepoznatu veličinu u jednostavnim realnim situacijama.

2. Oblast RAZLOMCI I PROCENTI

O1.MA.1.2.1. Čita i zapisuje razlomak	$\frac{1}{n}$ ($n < 10$) i prepoznaje њegov grafički prikaz.
---------------------------------------	--

O1.MA.1.2.2. Izračunava n -ti deo neke celine.

O1.MA.1.2.3. Računa 10%, 20%, 25%, 50% neke veličine.

3. Oblast OBLICI I PROSTOR

O1.MA.1.3.1. Izračunava obim trougla, obim i površinu kvadrata i pravougaonika, ako su podaci dati u istim mernim jedinicama.

4. Oblast MEREŃE I MERE

O1.MA.1.4.1. Zna jedinice za merenje dužine i površine i njihove odnose.

O1.MA.1.4.2. Zna koju jedinicu mere da upotrebi za merenje mase (g, kg, t) i zapremine tečnosti (l, dl, ml) i pretvara ih iz većih u mañe.

O1.MA.1.4.3. Zna jedinice za vreme (minut, sat, dan, mesec, godina, vek), ume da pretvara i poredi vremenske intervale u jednostavnim situacijama.

5. Oblast OBRADA PODATAKA

O1.MA.1.5.1. Koristi podatke prikazane grafički ili tabelarno u jednostavnim realnim situacijama.

Napredni nivo

Na **naprednom nivou** polaznik/polaznica razume kako može da primeni matematiku u svakodnevnom životu. Koristi osnovne računске operacije i primenjuje strategije za rešavanje problema. Polaznik/polaznica prevodi probleme iz svakodnevnog života na matematički jezik.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume da uradi na **naprednom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast PRIRODNI BROJEVI

O1.MA.2.1.1. Računa vrednost brojevnog izraza (sa i bez kalkulatora).

2. Oblast RAZLOMCI I PROCENTI

O1.MA.2.2.1. Izračunava deo $\frac{a}{b}$ ($a \leq b$) neke celine i koristi to u jednostavnim realnim situacijama.
---

3. Oblast OBLICI I PROSTOR

O1.MA.2.3.1. Zna da izračuna obim i površinu složenih figura u ravni kada su podaci dati u istim mernim jedinicama.

O1.MA.2.3.2. Izračunava površinu kocke i kvadra ako su podaci dati u istim mernim jedinicama.

4. Oblast MEREŃE I MERE

O1.MA.2.4.1. Pretvara jedinice za merenje dužine i površine u jednostavnim realnim situacijama.

O1.MA.2.4.2. Pretvara jedinice za merenje mase i zapremine u jednostavnim realnim situacijama.

OSNOVNE ŽIVOTNE VEŠTINE - PRVI CIKLUS

Opšti standardi postignuća - obrazovni standardi za kraj prvog ciklusa funkcionalnog obaveznog obrazovanja odraslih za predmet Osnovne životne veštine sadrže standarde postignuća za oblasti: Odgovorno življenje, Građansko vaspitanje i Preduzetništvo. U okviru svake oblasti opisani su zahtevi na osnovnom i naprednom nivou.

Opšta predmetna kompetencija

Na kraju prvog ciklusa obrazovanja i izučavanja predmeta Osnovne životne veštine, polaznik/polaznica primenjuje preventivne mere zaštite zdravlja i razume njihov značaj; razlikuje funkcionalne i disfunkcionalne porodične obrasce i radi na njihovom unapređivanju; pronalazi informacije neophodne za svakodnevni život; poznaje načine i koristi postupke za dobijanje ličnih dokumenata kojima obezbeđuje ostvarivanje građanskih prava i obaveza; upravlja ličnim potencijalima i mogućnostima; ostvaruje kreativnost, inicijativnost i inovativnost u rešavanju problema; kritički razmišlja i rešava probleme u svakodnevnom životu u porodici, susedstvu i lokalnoj sredini.

Osnovni nivo

Na **osnovnom nivou** polaznik/polaznica primenjuje preventivne mere zaštite ličnog i kolektivnog zdravlja; pronalazi informacije relevantne za svakodnevni život iz jednostavnih simboličkih formi i koristi podatke iskazane u složenim simboličkim formama; koristi sredstva informacione tehnologije i aparate potrebne za svakodnevni život poštujući neophodne procedure; postavlja ciljeve za unapređivanje kvaliteta života i planira aktivnosti kojima se ostvaruju dugoročni razvojni ciljevi na privatnom i profesionalnom planu; pokreće aktivnosti za rešavanje problema, koristi inovativne ideje i kritički se odnosi prema dobijenim informacijama.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna, ume i može da uradi na **osnovnom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast ODGOVORNO ŽIVLJENJE

O1.ŽV.1.1.1. Primenjuje preventivne mere zaštite ličnog i kolektivnog zdravlja.

O1.ŽV.1.1.2. Pronalazi informacije relevantne za svakodnevni život iz jednostavnih simboličkih formi.

O1.ŽV.1.1.3. Koristi podatke iskazane u složenim simboličkim formama relevantnim za svakodnevni život.

O1.ŽV.1.1.4. Upotrebljava aparate potrebne za svakodnevni život koristeći neophodne procedure.

O1.ŽV.1.1.5. Koristi sredstva informacione tehnologije.

2. Oblast GRAĐANSKO VASPITANJE

O1.ŽV.1.2.1. Postupa prema procedurama za izdavanje ličnih dokumenata.

O1.ŽV.1.2.2. Postupa prema procedurama za ostvarivanje prava.

3. Oblast PREDUZETNIŠTVO

O1.ŽV.1.3.1. Postavlja ciljeve za unapređivanje kvaliteta života.

O1.ŽV.1.3.2. Planira aktivnosti kojima se ostvaruju dugoročni razvojni ciljevi na privatnom i profesionalnom planu.

O1.ŽV.1.3.3. Pokreće aktivnosti za rješavanje problema.

O1.ŽV.1.3.4. Koristi inovativne ideje primjenive u privatnom i profesionalnom životu.

O1.ŽV.1.3.5. Kritički se odnosi prema dobijenim informacijama.

Napredni nivo

Na **naprednom nivou** polaznik/polaznica razume značaj preventivnih mera za zaštitu ličnog i kolektivnog zdravlja; razlikuje funkcionalne i disfunkcionalne porodične obrasce; razume neophodnost posjedovanja ličnih dokumenata za ostvarivanje ljudskih i građanskih prava; poznaje lične potencijale za ostvarivanje različitih uloga u privatnom i profesionalnom životu, kao i strategije kritičkog mišljenja u rješavanju različitih problema.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna, ume i može da uradi na **naprednom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast ODGOVORNO ŽIVLJEŃE

O1.ŽV.2.1.1. Razume značaj preventivnih mera za zaštitu ličnog i kolektivnog zdravlja.

O1.ŽV.2.1.2. Razlikuje funkcionalne i disfunkcionalne porodične obrasce.

2. Oblast GRAĐANSKO VASPITAŃE

O1.ŽV.2.2.1. Razume neophodnost posjedovanja ličnih dokumenata za ostvarivanje ljudskih i građanskih prava.

3. Oblast PREDUZETNIŠTVO

O1.ŽV.2.3.1. Poznaje lične potencijale za ostvarivanje različitih uloga u privatnom i profesionalnom životu.

O1.ŽV.2.3.2. Poznaje strategije kritičkog mišljenja u rješavanju različitih problema.

SRPSKI JEZIK - TREĆI CIKLUS

Opšti standardi postignuća - obrazovni standardi za kraj trećeg ciklusa funkcionalnog obaveznog obrazovanja odraslih za predmet Srpski jezik sadrže standarde postignuća za oblasti: Usmeno izražavanje, Veština čitanja i razumevanje pročitano, Pisano izražavanje, Gramatika, leksika, narodni i književni jezik i Književnost. U okviru svake oblasti opisani su zahtevi na osnovnom i naprednom nivou, osim u oblasti Usmeno izražavanje.

Opšta predmetna kompetencija

Na **kraju trećeg ciklusa** obrazovanja i izučavanja predmeta Srpski jezik, polaznik/polaznica ima izgrađene veštine usmene komunikacije i obuhvatnije koristi srpski jezik u pisanoj komunikaciji radi učešća u društvenom životu, na poslu i radi ličnog usavršavanja. Samostalno čita i tumači preporučena⁴ književnoumetnička dela.

---

⁴ *Nastavnici biraju i preporučuju polaznicima književnoumetnička dela i neumetničke tekstove u skladu sa principom individualizacije nastave (u praksi nema obavezne i izborne lektire).*

1. Oblast USMENO IZRAŽAVANJE⁵

O3.SJ.0.1.1. Pravilno izgovara glasove i poštuje književnojezičku normu u govoru.

O3.SJ.0.1.2. Izražajno čita književnoumetnički tekst obrađen u nastavi i izražajno kazuje naučen tekst; prepričava tekst bez sažimanja ili sa sažimanjem.

O3.SJ.0.1.3. Jasno strukturira svoje izlaganje u osnovnim crtama; razvija glavnu temu bez nepotrebnih digresija; zna da ispriča o stvarnom ili izmišljenom događaju; ume usmeno nekoga da obavesti o nečemu i opiše nešto.

O3.SJ.0.1.4. Ume da formuliše svoje mišljenje i da ga javno iskaže; ume u kratkim crtama da izloži svoju ideju i da argumentuje stav za koji se zalaže; ume da odbrani svoju tvrdnju, uz uvažavanje i poštovanje mišljenja sagovornika.

O3.SJ.0.1.5. Ima izgrađenu kulturu komunikacije (kulturu sopstvenog izražavanja, kao i slušanja i poštovanja tuđeg mišljenja).

---

⁵ *Standardi u oblasti Usmeno izražavanje nisu raslojeni po nivoima.*

Osnovni nivo

Na **osnovnom nivou** polaznik/polaznica:

- čita sa razumevanjem preporučene književnoumetničke i neumetničke tekstove⁶;
- tumači tekst u osnovnim slojevima njegovog značenja;
- piše jednostavne tekstove, koristeći fond frekventnih reči i primeњуjući pravopisna pravila;
- ima osnovna znaња o srpskom književnom jeziku.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume na **osnovnom nivou**.

---

⁶ *Pod neumetničkim tekstovima podrazumevaju se tekstovi iz nauke o jeziku i nauke o književnosti, naučnopopularni tekstovi iz ovih oblasti i, po potrebi, tekstovi iz medija i drugih izvora pogodni za obradu gradiva iz predmeta Srpski jezik.*

2. Oblast VEŠTINA ČITAŃA I RAZUMEVANJE PROČITANOG

O3.SJ.1.2.1. Razlikuje književnoumetnički i neumetnički tekst i određuje svrhu neumetničkog teksta.

O3.SJ.1.2.2. Pronalazi i izdvaja osnovne informacije iz teksta; povezuje informacije i ideje iznete u tekstu, uočava jasno iskazane odnose (vremenski sled, sredstvo - cilj, uzrok - posledica i sl.).

O3.SJ.1.2.3. Čita jednostavne legende, tabele, dijagrame i grafikone.

O3.SJ.1.2.4. Razlikuje činjenicu od komentara, objektivnost od pristrasnosti i propagande na jednostavnim primerima.

O3.SJ.1.2.5. Pronalazi, izdvaja i upoređuje informacije iz dva kraća teksta ili više njih (prema datim kriterijumima), u štampanom ili u elektronskom obliku (npr. u novinama, u knjizi, na internetu).

O3.SJ.1.2.6. Prepoznaje birokratski način izražavanja kao nepoželjan.

O3.SJ.1.2.7. Unosi se u svet književnoumetničkog teksta i tumači ga putem izražajnog čitanja.

3. Oblast PISANO IZRAŽAVANJE

O3.SJ.1.3.1. Koristi oba pisma dajući prednost ćirilici.

O3.SJ.1.3.2. Primeњуje pravopisnu normu (iz svake pravopisne oblasti) u jednostavnim slučajevima.

O3.SJ.1.3.3. Sastavlja razumljivu, gramatički ispravnu rečenicu.

O3.SJ.1.3.4. Zapisuje jednostavnu informaciju ili belešku prilikom slušanja nekog izlaganja.

O3.SJ.1.3.5. Sastavlja pismo, molbu i žalbu; popunjava različite obrasce i formulare s kojima se susreće u svakodnevnom životu.

O3.SJ.1.3.6. Sastavlja jednostavan ekspozitorni, narativni i deskriptivni tekst i ume da ga organizuje u smislu celine (uvodni, središnji i završni deo teksta).

4. Oblast GRAMATIKA, LEKSIKA, NARODNI I KNJIŽEVNI JEZIK

O3.SJ.1.4.1. Primeњуje književnojezičku normu u vezi s glasovnim alternacijama.

O3.SJ.1.4.2. Određuje mesto rečeničnog akcenta u jednostavnijim primerima.

O3.SJ.1.4.3. Razlikuje vrste reči i osnovne gramatičke kategorije promenljivih reči; primeњуje književnojezičku normu u vezi s oblicima reči.

O3.SJ.1.4.4. Gradi reč prema zadatom značenju na osnovu postojećih tvorbenih modela.

O3.SJ.1.4.5. Uočava sintaksičke jedinice (reč, sintagmu, predikatsku i komunikativnu rečenicu); imenuje vrste rečenica prema komunikativnoj funkciji i po potvrdnosti/odričnosti (potvrdne i odrične).

O3.SJ.1.4.6. Pravilno upotrebljava osnovne rečenične i sintagmatske konstrukcije; upotrebljava osnovne naporedne konstrukcije.

O3.SJ.1.4.7. Pravilno upotrebljava glagolske oblike (prezent, perfekat, futur, imperativ i potencijal).

O3.SJ.1.4.8. Poznaje osnovne leksičke pojave (jednoznačnost i višeznačnost reči) i leksičke odnose (sinonimiju, antonimiju i homonimiju).

O3.SJ.1.4.9. Zna značenja reči i frazeologizama koji se upotrebljavaju u svakodnevnoj komunikaciji (npr. u školi, u medijima), kao i onih u učbenicima, tekstovima iz lektire i sl.

O3.SJ.1.4.10. Razlikuje pojmove književnog i narodnog jezika; razume važnost književnog jezika za život zajednice i za lični razvoj.

O3.SJ.1.4.11. Ima izgrađenu jezičku toleranciju i formirano mišljenje o jeziku diskriminacije i govoru mržnje kao negativnim pojavama u društvu.

5. Oblast KNJIŽEVNOST

O3.SJ.1.5.1. Poznaje obrađena književna dela (npr. naslov dela, ime autora, sadržinu dela, likove, umetničku vrednost).

O3.SJ.1.5.2. Razlikuje tipove književnog stvaralaštva (usmena i autorska književnost).

O3.SJ.1.5.3. Razlikuje osnovne književne rodove: liriku, epiku i dramu.

O3.SJ.1.5.4. Poznaje različite oblike kazivanja u književnoumetničkom tekstu: naraciju, deskripciju i dijalog.

O3.SJ.1.5.5. Uočava bitne elemente strukture književnoumetničkog teksta kao što su: tema, radnja, vreme i mesto radnje, književni lik.

O3.SJ.1.5.6. Sposoban je za estetski doživljaj umetničkog dela.

Napredni nivo

Na **naprednom nivou** polaznik/polaznica:

- ima naviku da redovno čita;
- tumači i kritički promišlja tekst;
- sastavlja složenije tekstove, služeći se školskim pravopisom;
- ima šira znanja o srpskom književnom jeziku.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume na **naprednom nivou**.

2. Oblast VEŠTINA ČITAŃA I RAZUMEVAŃE PROČITANOG

O3.SJ.2.2.1. Iznosi svoje mišljenje o pročitanoj tekstu (procenjuje koliko je tekst informativan, jasan, određuje njegove formalne odlike i sl.).

O3.SJ.2.2.2. Izdvaja iz teksta argumente u prilog nekoj tezi (stavu) ili argumente protiv ње.

O3.SJ.2.2.3. Koristi delove књиге: sadržaj, predgovor, pogovor, bibliografiju, registar, fusnote, tabele i grafikone.

O3.SJ.2.2.4. Uviđa i kritički prosuđuje karaktere, postupke, stavove i poruke ispoljene u књижевнoуметничком tekstu.

3. Oblast PISANO IZRAŽAVANJE

O3.SJ.2.3.1. Piše sažetak narativnog i jednostavnog ekspozitornog teksta.

O3.SJ.2.3.2. Sastavlja kraći argumentativni tekst na zadatu temu i ume da ga organizuje u šire smislaone celine (uvodni, središnji i završni deo teksta).

O3.SJ.2.3.3. Služi se školskim pravopisom.

4. Oblast GRAMATIKA, LEKSIKA, NARODNI I КЊИЖEVNI JEZIK

O3.SJ.2.4.1. Koristi terminologiju u vezi sa vrstama i podvrstama reči i њihovim gramatičkim kategorijama.

O3.SJ.2.4.2. Poznaje i imenuje podvrste sintaksičkih jedinica (vrste sintagmi, nezavisnih i zavisnih predikatskih rečenica).

O3.SJ.2.4.3. Prepoznaje glavna značenja i funkcije glagolskih oblika.

O3.SJ.2.4.4. Određuje značenja nepoznatih reči i izraza na osnovu њihovog sastava i/ili konteksta u kome su upotrebljeni; shvata prirodu termina i važnost terminologije.

O3.SJ.2.4.5. Služi se rečnicima (npr. *Rečnik srpskog jezika*, *Rečnik stranih reči i izraza*), priručnicima i enciklopedijama.

O3.SJ.2.4.6. Zna kojim se књижевним jezikom služi; zna osnovne podatke o razvoju књижеvnog jezika kod Srba i razume važnost књижеvnog jezika za život zajednice i za lični razvoj.

5. Oblast КЊИЖEVNOST

O3.SJ.2.5.1. Samostalno čita i uživa u књижевнoуметничком delu; razvija čitalačku radoznalost i kreativnost u tumačenju књижеvnog dela.

O3.SJ.2.5.2. Određuje motive, ideje, karakteristike likova (psihološke, sociološke i etičke) u књижевнoуметничком tekstu.

O3.SJ.2.5.3. Izražava svoje mišljenje o konkretnom књижевнoуметничком delu (osećanjima, tematici, postupcima likova, značajnim pojedinostima, bitnijim porukama) i argumentovano ga obrazlaže.

ENGLISKI JEZIK - TREĆI CIKLUS

Osnovni nivo

Na **osnovnom nivou** polaznik/polaznica prepoznaje smisao i ključne reči u razgovetnom govoru ili kraćem pisanom tekstu o svakodnevnim temama. Ponekad mu je potrebna pomoć ili ponavljanje. Komunicira u neformalnim situacijama koristeći pojedinačne reči, kratke rečenice i pomoć sagovornika. Piše veoma jednostavne rečenice o sebi i ličnim potrebama.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume na **osnovnom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast SLUŠANJE

O3.EJ.1.1.1. Razume jednostavne/uobičajene zahteve, pitaња, savete, upozorenja i uputstva.

O3.EJ.1.1.2. Shvata osnovni smisao i konkretne detalje u jednostavnom i razgovetnom govoru koji sluša.

2. Oblast ČITANJE

O3.EJ.1.2.1. Razume znakove, natpise, obaveštenja, posebno ako sadrže slike, mape i sl.

O3.EJ.1.2.2. Razume kraće ili prigodne poruke (npr. pozdrave i čestitke sa razglednica).

O3.EJ.1.2.3. Razume osnovni smisao i pronalazi konkretne informacije u kraćim tekstovima o bliskim temama ili formatizovanim tekstovima (uputstva, red vožnje, tel. imenik, raspored, TV program, formulari i sl.).

3. Oblast PISANJE

O3.EJ.1.3.1. Piše lične podatke i jednostavne rečenice o sebi ili drugima.

O3.EJ.1.3.2. Piše jednostavne, kraće poruke koje se odnose na neposredne lične potrebe.

O3.EJ.1.3.3. Poštuje osnove pravopisa (upotreba velikog slova i osnovnih znakova interpunkcije).

4. Oblast GOVOR

O3.EJ.1.4.1. Razgovara o svakodnevnim aktivnostima, potrebama, osećanjima, oslađajući se u najvećoj meri na pitaња i pomoć sagovornika.

O3.EJ.1.4.2. Pita i daje informaciju o vremenu, datumu, količini i cenama.

O3.EJ.1.4.3. Daje jednostavna uputstva ili komande (1-3 reči).

Napredni nivo

Na **naprednom nivou** polaznik/polaznica razume osnovnu temu i konkretne informacije u razgovetnom govoru ili kraćem pisanom tekstu o svakodnevnim temama. Komunicira u neformalnim, svakodnevnim situacijama saopštavajući lične podatke i potrebe. Piše jednostavne, kraće tekstove, poruke, neformalna pisma.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume na **naprednom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast SLUŠANJE

O3.EJ.2.1.1. Razume osnovne oblike učtivog obraćanja (npr. upoznavanje, molbe).

O3.EJ.2.1.2. Razume osnovnu temu ili konkretne informacije u razgovetnom govoru koji sluša (npr. javna obaveštenja, reklame, TV vesti) ili u razgovoru u kome učestvuje.

2. Oblast ČITANJE

O3.EJ.2.2.1. Razume kraće tekstove sa frekventnim rečima i jednostavnim izrazima (npr. kraće priče, jednostavni novinski članci, uputstva, obaveštenja, pisma).

O3.EJ.2.2.2. Pronalazi i izdvaja traženu informaciju iz tekstova o svakodnevnim temama (etikete na proizvodima, oglasi, red vožnje, jelovnici, prospekti, brošure i sl.).

3. Oblast PISANJE

O3.EJ.2.3.1. Piše jednostavne kraće tekstove (o sebi, porodici, školovanju, događajima, planovima).

O3.EJ.2.3.2. Piše lične poruke, čestitke i kraća neformalna pisma.

4. Oblast GOVOR

O3.EJ.2.4.1. Govori o ličnom iskustvu i određenim aspektima iz svog okruženja (predmeti, ljudi, mesta, aktivnosti) koristeći ograničen fond reči i izraza.

O3.EJ.2.4.2. Vodi jednostavan razgovor u svakodnevnim situacijama na javnom mestu (prodavnica, pošta, restoran, javni prevoz i sl.).

DIGITALNA PISMENOST - TREĆI CIKLUS

Opšta predmetna kompetencija

Polaznik/polaznica samostalno koristi računar na elementarnom nivou, tako što obavlja jednostavne operacije, pokreće željenu aplikaciju, ume da pronađe informaciju koja mu/joj je potrebna, da obavi osnovna podešavanja radnog okruženja, da unese, jednostavno uredi i odštampa tekst i da komunicira sa drugim korisnicima preko interneta.

Stechenu elementarnu digitalnu pismenost, pored korišćenja računara, primeñuje i prilikom upotrebe mobilnog telefona, digitalnog foto-aparata i drugih elektronskih uređaja koji su u svakodnevnoj upotrebi.

Osnovni nivo

Na **osnovnom nivou** polaznik/polaznica obavlja najjednostavnije zadatke na računaru, razmeñuje poruke i komunicira s drugim korisnicima koristeći internet.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume da uradi na **osnovnom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast OPERATIVNI SISTEM

O3.DP.1.1.1. Ume da uključi računar, da se prijavi na sistem, odjavi se, restartuje računar i da ga bezbedno isključi.

O3.DP.1.1.2. Koristi alate za prikaz i zatvaranje prozora i meња veličinu prozora.

O3.DP.1.1.3. Razmeњуje podatke između računara i eksterne memorije (flash) i prenosi podatke sa optičkih medija na računar.

O3.DP.1.1.4. Pokreće aplikaciju; otvara, kreira i čuva foldere i dokumenta na podrazumevanoj lokaciji.

O3.DP.1.1.5. Štampa dokument.

2. Oblast KOMUNIKACIJA

O3.DP.1.2.1. Pronalazi informaciju na osnovu ključne reči.

O3.DP.1.2.2. Pristupa internet stranici na osnovu adrese.

O3.DP.1.2.3. Pristupa nalogu elektronske pošte i čita i šalje poruku i otvara pridruženi dokument.

3. Oblast KREIRANJE PODATAKA

O3.DP.1.3.1. Bira jezik za unos teksta, unosi tekst, kreće se kroz njega i jednostavno ga uređuje (*cut, copy, paste*).

O3.DP.1.3.2. Podešava veličinu, boju i oblik slova i koristi alat za poravnane teksta.

Napredni nivo

Na **naprednom nivou** polaznik/polaznica koristi računar i druge uređaje, i savladao/-la je podešavanja radnog okruženja i programa za unos teksta i može da komunicira preko interneta.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume da uradi na **naprednom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast OPERATIVNI SISTEM

O3.DP.2.1.1. Obavlja osnovna podešavanja radnog okruženja.

O3.DP.2.1.2. Prenosi podatke iz računara na optičke medije i razmeњуje podatke između računara i eksternih uređaja (npr. foto-aparat, mobilni telefon).

O3.DP.2.1.3. Čuva objekte (foldere i dokumenta) na željenoj lokaciji.

2. Oblast KOMUNIKACIJE

O3.DP.2.2.1. Preuzima objekte (dokumenta i aplikacije) sa interneta.

O3.DP.2.2.2. Pridružuje dokument elektronskoj poruci.

3. Oblast KREIRAЊE PODATAKA

O3.DP 2.3.1. Ume da podesi numerisaње i nabrajaње u tekstu.

O3.DP 2.3.2. Podešava format stranice i margine.

O3.DP 2.3.3. Kreira jednostavniju tabelu.

O3.DP 2.3.4. Unosi sliku u dokument i podešava poziciju i veličinu slike.

MATEMATIKA - TREĆI CIKLUS

Opšta predmetna kompetencija

Polaznik/polaznica u svakodnevnim situacijama analizira probleme i koristi matematičke modele za donošenje odluka i rešavanje problema. Radi rešavanja različitih problema koristi matematičke simbole, oznake i računске operacije, primeњуje formule za izračunavanje geometrijskih objekata u okruženju i koristi osnovne mere za površinu, dužinu, zapreminu, masu i vreme.

Osnovni nivo

Na **osnovnom nivou** polaznik/polaznica koristi različite vrste brojeva u jednostavnim svakodnevnim situacijama. Koristi osnovne osobine jednostavnih geometrijskih objekata i uspešno ih dovodi u vezu sa predmetima u okruženju. Polaznik/polaznica koristi odgovarajuće mere i ume da ih pretvara iz većih u maње. U svakodnevnim situacijama čita podatke prikazane grafikonima ili tabelama i bira kriterijume za selekciju podataka.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume da uradi na **osnovnom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast BROJEVI I OPERACIJE SA ЊIMA

O3.MA.1.1.1 Čita i zapisuje različite vrste brojeva.

O3.MA.1.1.2. Upoređuje po veličini cele brojeve istog oblika.

O3.MA.1.1.3. Koristi brojeve i operacije sa њima u jednostavnim svakodnevnim situacijama.

2. Oblast GEOMETRIJA

O3.MA.1.2.1. Uočava i razlikuje neke vrste uglova, paralelne i normalne prave; koristi jedinicu za merenje ugla (stepen).

O3.MA.1.2.2. Koristi osobine trougla, kvadrata, i pravougaonika, računa њihove obime i površine (kada su neposredni podaci poznati).

O3.MA.1.2.3. Koristi sličnost, podudarnost i osnu simetriju u jednostavnim situacijama.

O3.MA.1.2.4. Koristi osobine kocke i kvadra, računa њihovu površinu i zapreminu (kada su neposredni podaci poznati).

3. Oblast ALGEBRA I FUNKCIJE

O3.MA.1.3.1. Izračunava stepen datog broja.

O3.MA.1.3.2. Primeњуje i rešava jednačine u jednostavnim realnim situacijama.

4. Oblast MEREŃE

O3.MA.1.4.1. Upotrebljava odgovarajuće jedinice za merenje dužine, površine, zapremine, mase i vremena, pretvara veće jedinice dužine, mase i vremena u maње.

5. Oblast OBRADA PODATAKA

O3.MA.1.5.1. Određuje koordinate objekta u zatom sistemu ili položaj objekta na osnovu poznatih koordinata.

O3.MA.1.5.2. Koristi podatak sa grafikona, dijagrama ili iz tabele.

O3.MA.1.5.3. Primeњуje razmeru i procenite i određuje direktno zavisne veličine.

Napredni nivo

Na **naprednom nivou** polaznik/polaznica razume različite zapise brojeva i sposoban/-a je da broj prevodi iz jednog zapisa u drugi. Koristi brojeve i brojevne izraze u realnim situacijama, ali je sposoban/-a da reši i složeniji brojevni izraz. Računa obime i površine objekata u kojima svi elementi nisu eksplicitno poznati. Samostalno donosi zaključke i koristi ih za rešavanje problema. Vešto i uvežbano koristi merne jedinice. Dobijene ili prikupljene podatke iz različitih izvora selektuje i obrađuje po određenom kriterijumu.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume da uradi na **naprednom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast BROJEVI I OPERACIJE SA њIMA

O3.MA.2.1.1. Upoređuje po veličini brojeve zapisane u različitim oblicima.

O3.MA.2.1.2. Koristi brojeve i brojevne izraze.

2. Oblast GEOMETRIJA

O3.MA.2.2.1. Računa elemente, obim i površinu trougla, paralelograma i trapeza.

O3.MA.2.2.2. Računa obim i površinu kruga, kružnog prstena i kružnog isečka.

O3.MA.2.2.3. Koristi osobine prizme, piramide, valjka, kure i lopte, računa њihovu površinu i zapreminu.

3. Oblast ALGEBRA I FUNKCIJE

O3.MA.2.3.1. Vršu operacije sa stepenima i primeњуje osobine stepena i kvadratnog korena.

O3.MA 2.3.2. Primeњуje i rešava jednačine, nejednačine i sisteme jednačina.

O3.MA 2.3.3. Zna linearnu funkciju i grafički je interpretira.

4. Oblast MEREŃE

O3.MA 2.4.1. Poredi veličine koje su izražene mernim jedinicama i računa sa њima.

5. Oblast OBRADA PODATAKA

O3.MA 2.5.1. Određuje položaj (koordinate) tačaka koje zadovoljavaju složenije uslove.

O3.MA 2.5.2. obrađuje prikupljene podatke i predstavlja ih grafikonom, dijagramom ili tabelom.

O3.MA 2.5.3. Primeњуje proporciju i procentni račun.

FIZIKA - TREĆI CIKLUS

Opšta predmetna kompetencija

Na kraju trećeg ciklusa obrazovanja i izučavanja predmeta Fizika, polaznik/polaznica će prirodne pojave objašnjavati i predviđati њihov tok na osnovu zakonitosti fizike i u svakodnevnom životu primeњivati znanja iz fizike koristeći merila, merne i tehničke uređaje u različitim situacijama, a na osnovu izmerenih, dobijenih i/ili prosejnenih podataka o odgovarajućim fizičkim veličinama, kao i izvođenja jednostavnih proračuna korišćenjem osnovnih fizičkih zakonitosti, bezbedno učestvovati u saobraćaju, rukovati prostim mašinama i uređajima i predviđati posledice uzajamnog delovanja fizičkih tela u svom okruženju.

Osnovni nivo

Na **osnovnom nivou** polaznik/polaznica će koristiti merila, merne i tehničke uređaje u skladu sa pisanim uputstvima. Na osnovu izmerenih ili dobijenih podataka o odgovarajućim fizičkim veličinama bezbedno će se ponašati u saobraćaju, pri rukovanju prostim mašinama i uređajima i predviđaće posledice uzajamnog delovanja fizičkih tela u sopstvenom okruženju. Osnovne fizičke veličine će meriti, prosejivati i izražavati mernim jedinicama.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna, ume i može da uradi na **osnovnom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast MEREŃE

O3.FI.1.1.1. Upotrebljava u domaćinstvu i na radnom mestu merne jedinice za masu, dužinu i vreme.

O3.FI.1.1.2. Upotrebljava u domaćinstvu i na radnom mestu merne jedinice za temperaturu.

O3.FI.1.1.3. Upotrebljava merila i merne instrumente u domaćinstvu i poslu u skladu sa pravilima merenja.

2. Oblast KRETAŃE, SILA, SVETLOST I ZVUK

O3.FI.1.2.1. Bezbedno se ponaša u saobraćaju i na poslu na osnovu procene karakteristika kretaња (brzina, ubrzaње).

O3.FI.1.2.2. Meња silu treња i silu otpora sredine radi efikasnijeg uzajamnog delovaња.

O3.FI.1.2.3. Predviđa posledice delovaња gravitacione sile.

O3.FI.1.2.4. Uočava delovaње električne sile i magnetne sile.

O3.FI.1.2.5. Koristi osobine svetlosti o prostiraњу i adekvatno ih primeњуje u kući i okružeњу.

O3.FI.1.2.6. Koristi osobine zvuka i štiti sebe i okolinu od buke.

3. Oblast RAVNOTEŽA I PRITISAK

O3.FI.1.3.1. Korisno upotrebljava polugu, strmu ravan i koturaču u kući i okružeњу.

O3.FI.1.3.2. Opisuje od čega zavisi pritisak čvrstih tela i proseњуje kako se on meња pri promeni težine odnosno veličine dodirne površine.

4. Oblast ENERGIJA I ELEKTRIČNA STRUJA

O3.FI.1.4.1. Koristi različite oblike mehaničke energije za vršenje rada.

O3.FI.1.4.2. Štedi toplotnu energiju i određuje uticaj energije na okolinu.

O3.FI.1.4.3. Na osnovu podatka o snazi električnog uređaja proseњуje njegovu efikasnost.

O3.FI.1.4.4. Štiti sebe i okolinu od udara groma i strujnog udara pri rukovaњу električnim aparatima u kući i na poslu.

Napredni nivo

Na **naprednom nivou** polaznik/polaznica će rešavati praktične probleme meњаjući intenzitet sile u skladu sa potrebama i mogućnostima, proseњivati efikasnost jednostavnih mašina, birati merne uređaje prema mernom opsegu, efikasno koristiti energetske resurse. Opisivaće pojave odgovarajućim fizičkim veličinama, pretvaraće merne jedinice u maње ili veće i izvodiće jednostavne proračune koristeći osnovne fizičke zakonitosti.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna, ume i može da uradi na **naprednom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast MEREЊE

O3.FI.2.1.1. Upotrebljava u domaćinstvu i na radnom mestu merne jedinice za površinu i zapreminu.

O3.FI.2.1.2. Upotrebljava tabelarno predstavljene podatke za gustinu supstancije i zaključuje kako će se telo od te supstancije ponašati u vodi

O3.FI.2.1.3. Upotrebljava u saobraćaju i na radnom mestu merne jedinice za brzinu.

2. Oblast KRETAЊE, SILA, SVETLOST I ZVUK

O3.FI.2.2.1. Na osnovu procene vremena zaustavljanja ponaša se u saobraćaju i na poslu u skladu sa bezbednosnim pravilima.

O3.FI.2.2.2. U skladu sa potrebama rešava praktične probleme u okruženju međajući intenzitet sila.

O3.FI.2.2.3. Određuje koje optičke uređaje i instrumente koristiti u specifičnim situacijama.

3. Oblast RAVNOTEŽA I PRITISAK

O3.FI.2.3.1. Procenjuje efikasnost poluge, strme ravni i koturače i međa njihove parametre u skladu sa potrebama.

O3.FI.2.3.2. Opisuje ponašanje tečnosti i gasova i rešava probleme pretakanja tečnosti, hidrauličnih mašina; štiti sebe od hidrostatičkog pritiska na velikim dubinama, koristi spojene sudove.

4. Oblast ENERGIJA I ELEKTRIČNA STRUJA

O3.FI 2.4.1. Određuje načine prenošenja toplote kroz čvrsta, tečna i gasovita tela.

O3.FI 2.4.2. Razlikuje elemente električnog kola i šematski ih predstavlja.

O3.FI 2.4.3. Uočava način vezivanja potrošača u električnom kolu.

HEMIJA - TREĆI CIKLUS

Opšta predmetna kompetencija

Polaznik/polaznica u svakodnevnom životu i delatnostima koje obavlja primenjuje znanja o svojstvima i promenama supstanci u materijalima i komercijalnim proizvodima koje praktično koristi; pridržava se mera predostrožnosti u radu sa supstancama (materijalima, komercijalnim proizvodima), racionalno ih koristi i prema propisima odlaže otpad.

Osnovni nivo

Polaznik/polaznica na **osnovnom nivou** poznaje osnovna svojstva i promene elemenata (metala i nemetala) i jedinjenja (oksida, kiselina, baza, soli, ugljovodonika, alkohola i karboksilnih kiselina) koje koristi u svakodnevnom životu i praksi, i osposobljen/-a je da bezbedno i racionalno koristi supstance i prema propisima ih odlaže.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume na **osnovnom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast SVOJSTVA I PRIMENA SUPSTANCI

O3.HE.1.1.1. Opisuje šta su elementi; navodi osnovna fizička i hemijska svojstva nemetala i metala i povezuje svojstva elemenata sa njihovom praktičnom primenom.

O3.HE.1.1.2. Prepoznaje na osnovu hemijskih simbola elemente: vodonik (H), ugljenik (C), azot (N), kiseonik (O), natrijum (Na), magnezijum (Mg), aluminijum (Al), fosfor (P), sumpor (S), hlor (Cl), kalijum (K), kalcijum (Ca), gvožđe (Fe), bakar (Cu), cink (Zn).

O3.HE.1.1.3. Opisuje šta su jedinjenja; navodi osnovna fizička i hemijska svojstva oksida, kiselina, baza, soli, ugljovodonika, alkohola i karboksilnih kiselina; povezuje svojstva jedinjenja sa njihovom praktičnom primenom i navodi mere predostrožnosti u radu sa ovim supstancama.

O3.HE.1.1.4. Prepoznaje na osnovu formule sledeća jedinjenja: CO, CO₂, SO₂, CaO, HCl, H₂SO₄, HNO₃, H₃PO₄, NaOH, Ca(OH)₂, NaCl, Na₂CO₃, NaHCO₃, CaSO₄, CaCO₃, CH₄, C₃H₈, C₄H₁₀, CH₃OH, CH₃CH₂OH, CH₃COOH.

O3.HE.1.1.5. Opisuje šta su smeše, prepoznaje ih u svakodnevnom životu i praksi, opisuje i izvodi postupke odlivanja i ceđenja za razdvajanje sastojaka smeše.

O3.HE.1.1.6. Navodi šta su rastvori i primere rastvora, opisuje primenu rastvora u svakodnevnom životu i praksi, bira odgovarajući rastvarač i objašnjava značenje procentnog sastava rastvora.

O3.HE.1.1.7. Opisuje najvažnije uloge masti i ulja, ugljenih hidrata, proteina i vitamina u živim organizmima; zna značaj pravilne ishrane i navodi primere namirnica koje sadrže masti i ulja, ugljene hidrate, proteine i vitamine.

2. Oblast PRAVILNO RUKOVAŃE I ODLAGAŃE SUPSTANCI

O3.HE.1.2.1. Rukuje supstancama i komercijalnim proizvodima u skladu s oznakama upozorenja na pakovanjima ili bocama u kojima se supstance čuvaju (oznake za štetno, korozivno, eksplozivno, lako zapaljivo, otrovno i radioaktivno), pridržava se pravila o načinu čuvanja supstanci i odlaganju otpada.

O3.HE.1.2.2. Bezbedno rukuje posuđem i priborom, zagreva supstancu na bezbedan način, meri masu, zapreminu i temperaturu supstance.

O3.HE.1.2.3. Navodi zagađivače vazduha, vode i zemljišta i opisuje njihov uticaj na životnu sredinu.

3. Oblast PROMENE I STRUKTURA SUPSTANCI

O3.HE.1.3.1. Prepoznaje fizičke i hemijske promene supstanci u svakodnevnom životu i praksi.

O3.HE.1.3.2. Navodi da atomi i molekuli grade elemente, a molekuli i joni jedinjenja.

Napredni nivo

Na **naprednom nivou** polaznik/polaznica povezuje svojstva i promene elemenata (metala i nemetala) i jedinjenja (oksida, kiselina, baza, soli, ugljovodonika, alkohola i karboksilnih kiselina) sa njihovom strukturom i prema tome bira supstance za rad i primeњуje odgovarajuće postupke u svakodnevnom životu i delatnostima koje obavlja.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume na **naprednom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast SVOJSTVA I PRIMENA SUPSTANCI

O3.HE.2.1.1. Bira na osnovu svojstava sastojaka smeše odgovarajući postupak za njihovo razdvajanje i izvodi ga.

O3.HE.2.1.2. Objašnjava šta su rastvori, razlikuje zasićen, nezasićen i prezasićen rastvor i primenjuje u praksi zavisnost rastvorljivosti supstance od prirode supstance i rastvarača.

O3.HE.2.1.3. Izračunava masu rastvorene supstance i rastvarača na osnovu procentnog sastava rastvora i obrnuto, pravi rastvor određenog procentnog sastava i meња procentni sastav rastvora dodavanjem rastvarača ili rastvorene supstance.

2. Oblast PRAVILNO RUKOVAЊE I ODLAGAЊE SUPSTANCI

O3.HE.2.2.1. Objašnjava značaj i opisuje postupke reciklaže s ciljem očuvanja zdravlja i životne sredine.

3. Oblast PROMENE I STRUKTURA SUPSTANCI

O3.HE.2.3.1. Primenjuje Zakon održanja mase da se pri promenama ukupna masa supstanci ne meња.

O3.HE.2.3.2. Objašnjava da su čiste supstance izgrađene od atoma, molekula ili jona; objašnjava jonsku i kovalentnu vezu i uticaj hemijske veze na temperaturu topljenja, temperaturu ključanja i rastvorljivost supstanci.

BIOLOGIJA - TREĆI CIKLUS

Opšta predmetna kompetencija

Na kraju nastave biologije u FOOO polaznik/polaznica će biti u stanju da primeni znanja o živom svetu u cilju poboljšanja uslova života i kvaliteta rada.

Osnovni nivo

Na kraju nastave biologije trećeg ciklusa za **osnovni nivo**, polaznik/polaznica samostalno primenjuje/koristi osnovna biološka znanja pri rešavanju praktičnih problema u svakodnevnom životu, a u cilju poboljšanja kvaliteta života (seje, rasađuje i gaji biljke, vodi računa o domaćim životinjama, proizvodi gljive, gaji pčele i pravi med), odgovorno se ponaša prema živim bićima, koristi zdravstveno bezbednu hranu i vodu, primenjuje higijenske navike, održivo se ponaša prema prirodnim resursima (racionalno koristi vodu i energiju), odlaže otpad, reciklira i kompostira.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume na **osnovnom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast OSOBINE ŽIVIH BIĆA

O3.BI.1.1.1. Omogućava preživljavanje različitih vrsta (biljke, životinje, gljive) pružajući im osnovne uslove za život (zaliva biljke, rasejava biljke, hrani životinje, gaji pečurke).

O3.BI.1.1.2. Planira i organizuje različite aktivnosti u skladu sa prostornim i vremenskim promenama koje se dešavaju kod živih bića (listanje, cvetaње, plodonošenje; podizanje mladih).

O3.BI.1.1.3. Koristi određena živa bića i njihove delove u ishrani, odevanju i za druge potrebe.

2. Oblast ČOVEK I ZDRAVLJE

O3.BI.1.2.1. Primeњуje prvu pomoć kod povreda i zna kada treba da potraži lekarsku pomoć.

O3.BI.1.2.2. Održava higijenske navike (vodi računa o ličnoj higijeni, higijeni životinja sa kojima je u dodiru i higijeni okoline).

O3.BI.1.2.3. Primeњуje higijenske navike u ishrani, kao i termičku obradu hrane, i zna kako da sačuva njenu hranljivu vrednost.

O3.BI.1.2.4. Primeњуje zdrav stil života (fizička aktivnost, odmor i san, pravilna ishrana).

3. Oblast ŽIVOTNA SREDINA I ODRŽIVI RAZVOJ

O3.BI.1.3.1. Održivo koristi prirodne resurse, štedi energiju, pravilno odlaže otpad, kompostira i reciklira.

O3.BI.1.3.2. Uručeno i odgovorno koristi sredstva protiv nepoželjnih vrsta organizama (biološka, hemijska i mehanička sredstva).

O3.BI.1.3.3. Učestvuje u sprovođenju mera zaštite i unapređivanja svoje okoline i poštuje i pridržava se propisa koji se na to odnose.

Napredni nivo

Na kraju nastave biologije trećeg ciklusa za **napredni nivo**, polaznik/polaznica osposobljen/-a je da rasuđuje i zaključuje o živom svetu koji ga/je okružuje (koristi biljke prema njihovoj upotrebnoj vrednosti); uspešno prosuđuje i aktivno učestvuje u promociji zdravlja i prevenciji bolesti; poštuje polna načela; primeњуje ekološko znanje kako bi smanjio/-la negativan uticaj čoveka na prirodu.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume na **naprednom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast OSOBINE ŽIVIH BIĆA

O3.BI.2.1.1. Opisuje, upoređuje i klasifikuje organizme prema različitim kriterijumima po njihovoj upotrebnoj vrednosti: jestive, lekovite, nejestive, otrovne.

O3.BI.2.1.2. Humano i odgovorno se odnosi prema živom svetu koji ga/je okružuje.

O3.BI.2.1.3. Koristi znanja o osnovnim životnim procesima koji se odvijaju na nivou organizma (disanje, ishrana, rast, razmnožavanje) radi poboljšanja kvaliteta sopstvenog života (zna zbog čega nije dobro da sprava u sobi punoj biljaka, zna koji su životni uslovi potrebni biljkama i životinjama za rast i razvoj).

2. Oblast ČOVEK I ZDRAVLJE

O3.BI.2.2.1. Prepoznaje položaj određenog organa u ljudskom telu i njegovu osnovnu ulogu.

O3.BI.2.2.2. Zna da pol deteta zavisi od muškarca.

O3.BI.2.2.3. Zna puteve prenošanja polnih bolesti, kao i načine prevencije (kako da se zaštiti u cilju smanjenja rizika od polnih bolesti i neplanirane, neželjene trudnoće).

O3.BI.2.2.4. Prepoznaje bolesti zavisnosti i sposoban je da potraži adekvatnu pomoć.

3. Oblast ŽIVOTNA SREDINA I ODRŽIVI RAZVOJ

O3.BI.2.3.1. Primeњуje znađa da smanji posledice uticaja čoveka na biosferu (prilikom kupovine bira proizvode koji ne zagađuju životnu sredinu, isključuje motor vozila na semaforu, ne pali gumu i plastiku, sakuplja lišće i odlaže ga u kompostne gomile, održivo koristi vodu).

4. Oblast POSMATRAŃE, MEREŃE, EKSPERIMENT U BIOLOGIJI

O3. BI.2.4.1. Po uputstvu primeњуje jednostavno istraživanje i ume da tumači grafikone i tabele kako bi olakšao/-la sebi izbor, rešio/-la problem, izdvojio/-la važno od nevažnog, doneo/-la ispravnu odluku u svakodnevnom životu.

PRIMEŃENE NAUKE - TREĆI CIKLUS

Opšta predmetna kompetencija

Na kraju trećeg ciklusa nastave modula Primeњene nauke, polaznik će umeti da se, razumevajući osnovne naučne postavke, bezbedno ponaša po sebe, svoje bližnje i okolinu u domenu poslova u izgradnji i zaštiti kuće i kućnih instalacija, proizvodnje, pripreme i čuvanja hrane, higijenskog i zdravog življenja.

Osnovni nivo

Na **osnovnom nivou**, na kraju trećeg ciklusa nastave modula Primeњene nauke, polaznik/polaznica će umeti da se bezbedno, ekonomično i zdravo ponaša u domenu planiranja izgradnje građevinskog objekta, planiranja izolacionih materijala, skladištenja viškova građevinskog materijala i različitog otpada, kao i korišćenja električnih instalacija i aparata. Biće osposobljen/-a za aktivnosti planiranja proizvodnje hrane, pripreme i čuvanja hrane na zdrav i bezbedan način. Umeće da primeni u svakodnevnom životu principe higijenskog i zdravog življenja, primarne i sekundarne zdravstvene zaštite.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume na **osnovnom nivou** u svakoj oblasti.

1. PRVA OBLAST

O3.PN.1.1.1. Ekonomično, zdravo i bezbedno planira upotrebu maltera, gipsa, kreča, cigle za zidanje građevinskog objekta, adekvatno (zdravo, bezbedno i ekonomično) planira upotrebu izolacionih materijala: katrana, stiropora, fasadne obloge, biomaterijala (trska, slama...), kao i novih materijala za krovne pokrivke.

O3.PN.1.1.2. Ekonomično, zdravo i bezbedno rukuje viškovima upotrebljenog građevinskog materijala.

O3.PN.1.1.3. Adekvatno (zdravo, bezbedno i ekonomično) planira poslove oko vodovoda i kanalizacije u uslovima u kojima živi i radi.

O3.PN.1.1.4. Zdravo, ekonomično i bezbedno zna da zaštiti predmete koji ga okružuju (korišćenjem zaštitnih boja, lakova itd.).

O3.PN.1.1.5. Ume da adekvatno rukuje sa gasovitim gorivima koja se koriste u domaćinstvu.

O3.PN.1.1.6. Ume da planira potrebe različitih energenata u uslovima u kojima živi i radi.

O3.PN.1.1.7. Bezbedno odstrađuje mašinsko ulje.

O3.PN.1.1.8. Pravi đubrivo od otpada od biomaterijala.

O3.PN.1.1.9. Bezbedno i zdravo odstrađuje plastični otpad.

O3.PN.1.1.10. Adekvatno (zdravo, ekonomično i bezbedno) rukuje kućnim električnim instalacijama.

O3.PN.1.1.11. Bezbedno koristi osigurače u strujnoj instalaciji.

O3.PN.1.1.12. Bezbedno koristi produžne kablove.

O3.PN.1.1.13. Adekvatno (zdravo, ekonomično i bezbedno) rukuje električnim aparatima i mašinama.

O3.PN.1.1.14. Koristi tehničko uputstvo koje se tiče kućnih električnih aparata.

2. DRUGA OBLAST

O3.PN.1.2.1. Planira preduslove (voda, svetlo, đubrivo) koji su neophodni za pravilan uzgoj biljaka za ishranu.

O3.PN.1.2.2. Zdravo, bezbedno i ekonomično koristi sredstva za zaštitu bilja od štetočina.

O3.PN.1.2.3. Zdravo, bezbedno i ekonomično koristi đubrivo za prihranjivanje bilja.

O3.PN.1.2.4. Pravi prirodno đubrivo.

O3.PN.1.2.5. Adekvatno se ponaša (pridržava pravila) sa ambalažom u kojoj se čuvaju sredstva za zaštitu bilja (pesticidi) ili prihranu bilja (đubrivo).

O3.PN.1.2.6. Planira preduslove koji su neophodni za pravilan uzgoj životinja za ishranu (prehrana, štala, zaštita).

O3.PN.1.2.7. Zdravo, bezbedno i ekonomično koristi stočne i živinske koncentrate u prehrani domaćih životinja.

O3.PN.1.2.8. Ume da adekvatno zdravstveno zaštiti domaće životinje u redovnim uslovima življenja (vakcinacija, vitamini).

O3.PN.1.2.9. Zdravo, bezbedno i ekonomično se ponaša sa ambalažom u kojoj se čuvaju sredstva za zdravstvenu zaštitu domaćih životinja.

O3.PN.1.2.10. Pravi jelovnik koji uključuje osnovne sastojke hrane: masti, ugljeni hidrati, proteini, vitamini, minerali.

O3.PN.1.2.11. Pravilno različito termički obrađuje (kuvaњem, rećenem i prženem) različite vrste hrane.

O3.PN.1.2.12. Pravilno (zdravo i bezbedno) odlaže i čuva različite kategorije hrane.

O3.PN.1.2.13. Pravilno konzervira zimnicu koristeći stare procedure u domaćinstvima. Pravilno konzervira zimnicu koristeći nove procedure i supstance u domaćinstvima.

3. TREĆA OBLAST

O3.PN.1.3.1. Štiti svoje zdravlje i zdravlje drugih primenom osnovnog higijenskog ponašanja (značaj održavanja lične higijene, čistoće bližnjih i prostora u kome se živi).

O3.PN.1.3.2. Zaštita sebe i bližnjih od insekata i glodara koji mogu biti prenosioci zaraznih bolesti.

O3.PN.1.3.3. Adekvatno se čuva od mikroorganizama kao uzročnika bolesti.

O3.PN.1.3.4. Adekvatno koristi sredstva za dezinfekciju (DDT), otrove za insekte i sredstva za deratizaciju.

O3.PN.1.3.5. Zdravo, bezbedno i ekonomično koristi sredstva za kućnu i ličnu higijenu.

Napredni nivo

Na **naprednom nivou**, na kraju trećeg ciklusa nastave modula primenjene nauke, polaznik/polaznica će umeti, koristeći naučno objašnjenje, da obrazloži upotrebu starih i novih materijala u građenju kuće, opasnosti od neadekvatnog korišćenja električnih instalacija i aparata, nestručnog odlaganja viška građevinskog materijala i kućnog i industrijskog otpada; da pruži naučno objašnjenje za osnovne principe bezbednog, ekonomičnog i zdravog proizvođenja, pripreme i čuvanja hrane, kao i naučno objašnjenje za poštovanje osnovnih higijenskih principa. Polaznik/polaznica će umeti kritički da razmišlja o pojavama i procesima koji se događaju u svakodnevnom okruženju, važnim za kuću, hranu i zdravlje i da se ekološki odnosi prema svojoj okolini.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume na **naprednom nivou** u svakoj oblasti.

1. PRVA OBLAST

O3.PN.2.1.1. Naučno objašnjava različitu prirodu i primenljivost različitih građevinskih materijala.

O3.PN.2.1.2. Naučno objašnjava različitu prirodu i primenljivost različitih izolacionih materijala.

O3.PN.2.1.3. Naučno objašnjava zašto je potreban različit pristup pri rukovaњу viškovima upotrebljenog građevinskog materijala.

O3.PN.2.1.4. Naučno objašnjava proces koji je u osnovi zaštite predmeta iz okruženja (upotreba zaštitnih boja i lakova).

O3.PN.2.1.5. Naučno objašnjava opasnosti po ljudsko zdravlje od neadekvatne upotrebe gasovitih energenata.

O3.PN.2.1.6. Naučno objašnjava različite kalorijske vrednosti različitih energenata.

O3.PN.2.1.7. Naučno objašnjava zašto je potreban određeni pristup za skladištenje, čuvanje i recikliranje industrijskog i kućnog otpada.

2. DRUGA OBLAST

O3.PN.2.2.1. Naučno objašnjava bezbedno rukovanje električnim instalacijama.

O3.PN.2.2.2. Naučno objašnjava zašto su potrebni odgovarajući preduslovi (voda, svetlo, đubrivo) za uzgoj određenih biļnih kultura za ishranu.

O3.PN.2.2.3. Naučno objašnjava zašto je potrebno poštovati pravila u rukovaњу ambalažom u kojoj se čuvaju sredstva za zdravstvenu zaštitu biļaka.

O3.PN.2.2.4. Naučno objašnjava zašto su potrebni odgovarajući preduslovi za uzgoj određenih životiļa za ishranu.

O3.PN.2.2.5. Naučno objašnjava zašto je potrebno poštovati pravila u rukovaњу ambalažom u kojoj se čuvaju sredstva za zdravstvenu zaštitu domaćih životiļa.

O3.PN.2.2.6. Naučno objašnjava šta je zdrava i ekonomična priprema hrane koja uključuje osnovne sastojke hrane: masti, ugljeni hidrati, proteini, vitamini, minerali.

O3.PN.2.2.7. Naučno objašnjava biološke, fizičke ili hemijske procesa koji se dešavaju prilikom kuvanja, rečenja i prženja.

O3.PN.2.2.8. Naučno objašnjava biološki smisao čuvanja hrane.

O3.PN.2.2.9. Naučno objašnjava hemijsku i biološku prirodu konzerviranja.

O3.PN.2.2.10. Naučno objašnjava šta je zdravo i bezbedno čuvanje različitih vrsta hrane.

3. TREĆA OBLAST

O3.PN.2.3.1. Objašnjava principe higijenskog i zdravog života.

O3.PN.2.3.2. Naučno objašnjava kako su insekti i glodari prenosioci bolesti i kako deluje zaštita od njih.

O3.PN.2.3.3. Ume da naučno objasni kako su mikroorganizmi uzročnici bolesti.

O3.PN.2.3.4. Naučno objašnjava zašto su pojedina sredstva za održavanje lične i kućne higijene opasna.

O3.PN.2.3.5. Naučno objašnjava kako se preventivno čuvati od bolesti, koji su principi lečenja i šta je rehabilitacija za pojedine bolesti.

ISTORIJA - TREĆI CIKLUS

Opšta predmetna kompetencija

Na kraju nastave istorije u trećem ciklusu polaznik/polaznica poseduje osnovna istorijska znanja i veštine, razume ulogu istorije u oblikovanju savremenog okruženja i sposoban/-a je da aktivno učestvuje u demokratskom društvu: orijentiše se u istorijskom vremenu, koristi glavne pojmove istorije civilizacije, povezuje najvažnije događaje i najistaknutije ličnosti opšte i nacionalne istorije i istorije svoje države, koristi svoja politička prava i uvažava građanske obaveze, konstruktivno komunicira u svom okruženju i odgovorno se odnosi prema kulturno-istorijskom nasleđu.

Osnovni nivo

Učeњem istorije polaznik/polaznica je osposobljen/-a da: koristi hronološke odrednice; prepoznaje osnovne pojmove iz istorije civilizacije; uočava međusobnu povezanost najvažnijih istorijskih događaja, pojava, procesa; uočava istorijsko poreklo savremenih pojava i procesa; pokazuje odgovoran odnos prema kulturno-istorijskom nasleđu, memorijalima i praznicima svog naroda, drugih naroda i etničkih zajednica; vodi konstruktivan dijalog.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume na **osnovnom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast RAZUMEVAЊE ISTORIJE (ISTORIJSKA ZNAЊA I VEŠTINE)

O3.IS.1.1.1. Poznaje i pravilno koristi osnovne hronološke odrednice (godina, decenija, vek).

O3.IS.1.1.2. Zna da se prošlost/istorija rekonstruiše na osnovu izvora.

O3.IS.1.1.3. Ume da smesti najvažnije događaje, ličnosti, ili pojave u odgovarajući istorijski period.

O3.IS.1.1.4. Prepoznaje osnovne pojmove iz istorije čovečanstva (civilizacija, država, društvo, kultura, religije, revolucija i dr.).

O3.IS.1.1.5. Uočava međusobnu povezanost najvažnijih istorijskih događaja, pojava, procesa.

O3.IS.1.1.6. Razume da postoji više uglova gledanja na isti događaj, ličnost ili pojavu i u istorijskom i u savremenom kontekstu.

O3.IS.1.1.7. Razume pojam stereotipa i propagande.

2. Oblast ISTORIJA U SAVREMENOM DRUŠTVU

O3.IS.1.2.1. Prepoznaje istorijsko poreklo savremenih društvenih pojava.

O3.IS.1.2.2. Poznaje osnovne simbole države i glavne državne institucije.

O3.IS.1.2.3. Poznaje osnovna ljudska prava.

O3.IS.1.2.4. Konstruktivno učestvuje u različitim vidovima komunikacije sa pripadnicima svoje i različitih društvenih grupa neposredno doprinoseći unapređivanju tolerancije i sprečavanju konflikata.

O3.IS.1.2.5. Pokazuje odgovoran odnos prema kulturno-umetničkom nasleđu, praznicima i memorijalima svog naroda, drugih etničkih, društvenih grupa i verskih zajednica.

O3.IS.1.2.6. Uočava osobenosti i osnovne elemente istorijskog razvoja lokalne zajednice u kojoj živi.

Napredni nivo

Učeњem istorije polaznik/polaznica je osposobljen za: pravilnu orijentaciju u vremenu korišćenjem hronoloških odrednica; razlikovanje i korišćenje istorijskih izvora; prepoznavanje propagande i stereotipa; uspostavljanje uzročno-posledičnih veza između glavnih istorijskih događaja, pojava i procesa; povezivanje događaja sa istaknutim ličnostima i istorijskim periodom u opštoj i nacionalnoj istoriji.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume na **naprednom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast RAZUMEVAЊE ISTORIJE (ISTORIJSKA ZNAЊA I VEŠTINE)

O3.IS.2.1.1. Pravilno se orijentiše u vremenu koristeći osnovne vremenske odrednice (godina, decenija, vek, milenijum).

O3.IS.2.1.2. Razlikuje i ume pravilno da koristi osnovne vrste istorijskih izvora - materijalni, pisani, slikovni, usmeni, savremeni.

O3.IS.2.1.3. Ume da poveže najvažnije događaje sa istaknutim ličnostima i istorijskim periodima iz opšte istorije (svetska, evropska, regionalna), istorije države Srbije i nacionalne istorije (maњine).

O3.IS.2.1.4. Prepoznaje uzročno-posledične veze između istorijskih događaja pojava i procesa.

O3.IS.2.1.5. Ume da prepozna stereotip i propagandu na primerima iz prošlosti i sadašnjosti.

2. Oblast ISTORIJA U SAVREMENOM DRUŠTVU

O3.IS.2.2.1. Ume da poveže neke od glavnih elemenata sadašnjih događaja, pojava i procesa sa događajima iz prošlosti.

O3.IS.2.2.2. Razume istorijsku i savremenu ulogu glavnih državnih i društvenih institucija.

O3.IS.2.2.3. Uočava kršenje osnovnih ljudskih prava na primerima iz istorije i savremenog društva.

GEOGRAFIJA - TREĆI CIKLUS

Opšta predmetna kompetencija

Na kraju trećeg ciklusa polaznik/polaznica planira, organizuje i realizuje različite aktivnosti u porodici i životnoj zajednici koristeći znaња o osnovnim prirodno-geografskim i društveno-geografskim

objektima, pojavama i procesima, uspostavljajući odgovoran odnos prema geonasleđu, prirodnim i kulturnim dobrima, štiteći i unapređujući životnu sredinu.

Osnovni nivo

Na **osnovnom nivou** polaznik/polaznica se orijentiše u prostoru i vremenu, koristi geografska znanja o osnovnim prirodno-geografskim i društveno-geografskim objektima, pojavama i procesima koje će mu pomoći da racionalno planira i organizuje aktivnosti u svojoj porodici i životnoj zajednici; odgovorno se odnosi prema geonasleđu, prirodnim i kulturnim dobrima, i učestvuje u akcijama koje se odnose na zaštitu i unapređivanje životne sredine.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik / polaznica zna i ume na **osnovnom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast OPŠTA GEOGRAFIJA

O3.GE.1.1.1. Određuje strane sveta u svom okruženju radi organizovanja svojih aktivnosti.

O3.GE.1.1.2. Planira i organizuje svoje aktivnosti uzimajući u obzir doba dana i godišnje doba.

O3.GE.1.1.3. Razlikuje oblike reļefa i prirodne resurse kopna, racionalno ih koristi i učestvuje u njihovoj zaštiti.

O3.GE.1.1.4. Koristi vremensku prognozu za planiranje svojih aktivnosti.

O3.GE.1.1.5. Preduzima zaštitne mere u uslovima vremenskih nepogoda.

O3.GE.1.1.6. Odgovorno koristi raspoložive izvore i tekuće vode u svom okruženju.

O3.GE.1.1.7. Koristi opšte agrotehničke mere u poljoprivrednoj proizvodnji.

O3.GE.1.1.8. Odgovorno se odnosi prema geonasleđu i prirodnim i kulturnim dobrima i učestvuje u akcijama koje se odnose na zaštitu i unapređivanje životne sredine.

O3.GE.1.1.9. Planira svoju porodicu i odgovorno se odnosi prema problemima u njoj.

O3.GE.1.1.10. Pravilno i odgovorno planira i izgrađuje svoj dom i okućnicu i učestvuje u planiranju i održavanju infrastrukture u naselju.

Napredni nivo

Na **naprednom nivou** polaznik/polaznica koristi geografske veštine i znanja o prirodno-geografskim i društveno-geografskim činjenicama, vezama i zakonitostima u geografskoj sredini, koje će mu pomoći da odgovorno planira, organizuje (samostalno i u timu) i rešava probleme u različitim oblastima; razume principe održivog razvoja i odgovornog upravljanja na nivou lokalne sredine i države Srbije; razume nastanak, razvoj i posledice globalnih ekoloških problema i spreman/-a je da u svome okruženju predlaže mere i učestvuje u akcijama za otklanjanje njihovih posledica.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume na **naprednom nivou** u svim oblastima.

1. Oblast OPŠTA GEOGRAFIJA

O3.GE.2.1.1. Koristi geografsku kartu različitog razmera i sadržaja, tabele, dijagrame, šeme i slike.

O3.GE.2.1.2. Planira i organizuje aktivnosti u skladu sa prirodnim faktorima životne sredine (obicima reljefa, klimatskim elementima, osobinama voda, tipovima tla, rasporedom biļnih zona).

O3.GE.2.1.3. Razume principe održivog razvoja i racionalno koristi mineralne sirovine i energetske izvore.

O3.GE.2.1.4. Planira i organizuje aktivnosti u skladu sa demografskim i ekonomskim odlikama svoje sredine.

O3.GE.2.1.5. U svojoj neposrednoj sredini učestvuje u inicijativama i aktivnostima radi rešavanja problema koji se odnose na zaštitu i unapređivanje životne sredine (prekomerna seča, sušenje i raļenje šuma, neadekvatna ispaša, sprečavanje erozije, zagađivanje voda, vazduha i tla, prekomerna upotreba hemijskih sredstava, neplanska i nedozvoljena izgradnja objekata, nenamensko i nedozvoljeno korišćenje javnih i tuđih površina).

O3.GE.2.1.6. Uočava refleksiju globalnih problema čovečanstva u svojoj sredini (sukobi i nasilje, glad, nedostatak pijaće vode, diskriminacija, bolesti zavisnosti), predlaže načine i učestvuje u njihovom rešavanju u svojoj porodici i u lokalnoj sredini.

O3.GE.2.1.7. Poznaje i koristi mogućnosti koje pružaju različite lokalne, nacionalne i međunarodne organizacije za rešavanje svojih životnih problema.

PREDUZETNIŠTVO - TREĆI CIKLUS

Opšta predmetna kompetencija

Na kraju **trećeg ciklusa** nastave preduzetništva polaznik/polaznica planira, organizuje i upravlja resursima samostalno i u saradnji sa drugima, prilikom realizacije jednostavnih aktivnosti u porodičnom, radnom i socijalnom okruženju; aktivno se uključuje u svet rada i zaroļavanja/samozaroļavanja, koristeći osnovnu ekonomsku i poslovnu pismenost.

Osnovni nivo

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume na **osnovnom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast FORMULISAŃE CIĽEVA, PLANIRAŃE, SPROVOĐEŃE AKTIVNOSTI I PROCENA POSTIGNUĆA

O3.PD.1.1.1. Procenjuje sopstvene preduzetničke osobine i potencijale.

O3.PD.1.1.2. Postavlja ciljeve u realnim situacijama i okruženju, razlikuje i razvrstava ciljeve prema realnom vremenu potrebnom za njihovo ostvarivanje (SMART).

O3.PD.1.1.3. Samostalno i individualno preduzima osmišļene i isplanirane jednostavne aktivnosti.

O3.PD.1.1.4. Radeći sa drugima rukovodi se osnovnim principima timskog rada.

O3.PD.1.1.5. Priprema organizacioni plan za sprovođenje aktivnosti koja je vremenski i kvalitativno merljiva i planira potrebna sredstva za realizaciju aktivnosti.

O3.PD.1.1.6. Procenjuje uspešnost realizacije planiranih aktivnosti.

2. Oblast SVET RADA

O3.PD.1.2.1. Samostalno dolazi do informacija o zapošljavanju.

O3.PD.1.2.2. Predviđa postupke koje je potrebno preduzeti da bi došao/-la do zaposleња.

O3.PD.1.2.3. Sastavlja jednostavnu radnu biografiju kao i prijavu na konkurs za radno mesto.

O3.PD.1.2.4. U radnoj biografiji ističe svoje osobine ili veštine, znaња i umeња koja ga/je preporučuju za taj posao.

O3.PD.1.2.5. Ponaša se u skladu sa osnovama poslovne kulture i komunikacije.

O3.PD.1.2.6. Razmatra i procenjuje osnovne odredbe ugovora, sporazuma ili aneksa koje potpisuje.

3. Oblast SAMOZAPOŠLJAVANJE

O3.PD.1.3.1. Koristi ključne elemente SVOT analize u proveravanju uslova i mogućnosti za ostvarivanje poslovne ideje.

O3.PD.1.3.2. Bira proizvode ili usluge koji će mu/joj doneti prednost u odnosu na konkurenciju.

O3.PD.1.3.3. Određuje cenu proizvoda koji prodaje ili usluge koju pruža u odnosu na konkurenciju, razlikuje pojmove *ponuda* i *potražnja*, fiksni i varijabilni troškovi.

O3.PD.1.3.4. Izrađuje jednostavan reklamni materijal za svoj proizvod.

O3.PD.1.3.5. Primeњуje principe poslovnog kodeksa i prilagođava se poželjnim oblicima tržišnog ponašanja.

O3.PD.1.3.6. Procenjuje opravdanost ulagaња za pokretanje sopstvenog biznisa.

O3.PD.1.3.7. Traži pomoć u izradi poslovnog plana za odabranu poslovnu ideju i informacije o izvorima finansiranja od institucija koje su za to nadležne.

ODGOVORNO ŽIVLJEŃE U GRAĐANSKOM DRUŠTVU - TREĆI CIKLUS

Opšti standardi postignuća - obrazovni standardi za kraj trećeg ciklusa funkcionalnog obaveznog obrazovanja odraslih za predmet Odgovorno življenje u građanskom društvu sadrže standarde postignuća za oblasti: Građansko obrazovanje i Odgovorno življenje u građanskom društvu. U okviru svake oblasti opisani su zahtevi na osnovnom i naprednom nivou.

Opšta predmetna kompetencija

Na kraju trećeg ciklusa predmeta Odgovorno življenje u građanskom društvu polaznik/polaznica će imati znanja, veštine, stavove i vrednosti koje mu omogućavaju da odgovorno preuzima različite životne uloge u porodici, društvu i svetu rada, koje ga osnažuju da koristi svoja građanska prava ne ugrožavajući tuđa i da iskazuje inicijativu u rešavanju različitih ličnih, porodičnih i društvenih problema.

Osnovni nivo

Na **osnovnom nivou** polaznik/polaznica svojim ponašanjem i postupcima pokazuje da uvažava i poštuje druge, doprinosi suzbijanju nasilja, diskriminacije i predrasuda, ume da pronađe potrebne informacije, koristi usluge lokalne samouprave i pokazuje inicijativu za rešavanje zajedničkih problema; prepoznaje porodicu kao sistem, njenu strukturu po podsistemima, zadatke porodice u određenoj fazi razvoja i uloge i odgovornosti članova; razlikuje funkcionalne i disfunkcionalne porodične obrasce; prepoznaje značaj zadovoljavanja dečjih potreba; osnovne razlike u vaspitnim stilovima i tipovima roditeljskog autoriteta. Primeњуje pravila nenasilne komunikacije i raspoložbe veštinama rešavanja konflikata; prepoznaje značaj očuvanja sopstvenog zdravlja i zdravlja ljudi u okruženju.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume na **osnovnom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast GRAĐANSKO OBRAZOVANJE

O3.OŽ.1.1.1. Navodi prava i odgovornosti koje ima kao građanin.

O3.OŽ.1.1.2. Svojim ponašanjem i postupcima pokazuje da uvažava i poštuje prava drugih.

O3.OŽ.1.1.3. Prepoznaje različite oblike netolerancije, nasilja, diskriminacije i predrasuda u sopstvenom i ponašanju drugih.

O3.OŽ.1.1.4. U situacijama nasilja, diskriminacije, netolerantnosti i izražavanja predrasuda, ispoljava ponašanja i stavove kojima doprinosi njihovom suzbijanju.

O3.OŽ.1.1.5. Pronalazi pravovremeno potrebne informacije na različite načine i na odgovarajućim mestima.

O3.OŽ.1.1.6. Koristi odgovorno privatne i javne informacije u privatnoj i javnoj komunikaciji.

O3.OŽ.1.1.7. Koristi usluge lokalne samouprave.

O3.OŽ.1.1.8. U rešavanju zajedničkih problema pokazuje inicijativu i udružuje se sa drugim građanima.

O3.OŽ.1.1.9. Pri donošenju odluka primeњуje evropske vrednosti.

2. Oblast ODGOVORNO ŽIVLJENJE

O3.OŽ.1.2.1. Razlikuje osnovne porodične podsisteme po strukturi članova i njihovim ulogama.

O3.OŽ.1.2.2. Procenjuje koje disfunkcionalne obrasce porodice treba menjati.

O3.OŽ.1.2.3. Povezuje zadatke porodice sa bračnim odnosno roditeljskim ulogama.

O3.OŽ.1.2.4. Povezuje način zadovoljavanja dečjih potreba sa vaspitaњem.

O3.OŽ.1.2.5. Razlikuje tri osnovna vaspitna stila.

O3.OŽ.1.2.6. Povezuju kvalitet odnosa roditelј-dete i tip roditelјskog autoriteta.

O3.OŽ.1.2.7. Primeњуje pravila formalne komunikacije u adekvatnim situacijama.

O3.OŽ.1.2.8. Razlikuje situacije u kojima se koristi formalna/neformalna komunikacija.

O3.OŽ.1.2.9. Izbegava naredivaње, pretњу i osuđivaње u svakodnevnoj situaciji.

O3.OŽ.1.2.10. Rešava konflikt tako što traži obostrano prihvatљiva rešeња.

Napredni nivo

Na **naprednom nivou** polaznik/polaznica razlikuje oblike ostvarivaња i kršeња љudskih prava; identifikuje uzroke i moguće posledice različitih vrsta netolerancije, nasilја, diskriminacije i predrasuda; proverava verodostojnost informacija; razlikuje nadležnosti republičke i lokalne vlasti; ume da navede principe na kojima počiva Evropska unija; razlikuje zadatke porodice u određenim fazama razvoja i prepoznaje značaj њihovog pravovremenog ispuњavaња za kvalitet ukupnog porodičnog funkcionisaња i primeњуje strategije kojima se postižu pozitivni vaspitni efekti.

Sledeći iskazi opisuju šta polaznik/polaznica zna i ume na **naprednom nivou** u svakoj oblasti.

1. Oblast GRAĐANSKO OBRAZOVAЊE

O3.OŽ.2.1.1. Razlikuje oblike ostvarivaња i kršeња љudskih prava.

O3.OŽ.2.1.2. Identifikuje uzroke i moguće posledice različitih vrsta netolerancije, nasilја, diskriminacije i predrasuda.

O3.OŽ.2.1.3. Proverava verodostojnost informacija.

O3.OŽ.2.1.4. Razlikuje nadležnosti republičke i lokalne vlasti.

O3.OŽ.2.1.5. Razlikuje zakonodavnu od izvršne vlasti.

O3.OŽ.2.1.6. Ume da navede principe na kojima počiva Evropska unija.

2. Oblast ODGOVORNO ŽIVЉEЊE

O3.OŽ.2.2.1. Povezuje faze porodičnog razvoja i zadatke porodice u toj fazi.

O3.OŽ.2.2.2. Primeњуje strategije kojima se postižu pozitivni vaspitni efekti.